

Utenrikskomiteen
møte fredag den 11. november 1949 kl. 11.

Formann: F r . M o n s e n .

Til stede: Andrå, Bettum, Konrad Knudsen, Monsen, Støstad, Torp og Vatnaland.

Dessuten var til stede utenriksminister Lange, statsråd Brofoss, og følgende herrer fra Utenriksdepartementet: Utenriksråd Skylstad, ekspedisjonssjef Anker, byråsjef Gunneng og byråsjef Colban.

Formannen: Jeg skal få ønske utenriksministeren og handelsministeren vel møtt til dette møte, og likeså Utenriksdepartementets embetsmenn som er kommet her.

Komiteen er sammenkalt etter et ønske fra utenriksministeren som den fungerende formann da har sørget for ble etterkommet, forat vi kan få meddelelse om de forhandlinger som har vært ført siden vi sist var samlet, og såvidt jeg forsto også få fremlagt noe av det stoff som skal behandles i New York når utenriksministeren reiser over dit.

Utenriksminister Lange: Det siste er ikke helt riktig. Hvis jeg kan få lov å supplere, så var det jeg gjerne ville få anledning til å redegjøre for, for det første de forhandlinger som statsråd Brofoss og jeg sammen har vært med på i Organisasjonen for Europeisk Økonomisk Samarbeide og de vedtak som der er gjort, og også komme litt inn på hva det vil bety for vårt eget vedkommende. Så vil jeg gjerne få lov ganske kort å redegjøre for behandlingen i Ministerkomiteen i Europarådet av de saker vi drøftet her i komiteen før jeg reiste der ned. Videre vil jeg gjerne få gi en ganske kort orientering om hvordan fiskerigransesaken står nu, og til slutt vil jeg få nevne noen få ord om det forslag til en gjensidighetsavtale som foreligger fra amerikansk side i forbindelse med den amerikanske våpenhjelpen til Norge. Det er jo så at Regjeringen har fullmakt til å undertegne, men når vi nu allikevel skulle ha dette møtet, vil jeg gjerne få anledning til å si noen ord om det. – Og endelig vil jeg gjerne med en to-tre ord nevne spørsmålet om anerkjennelse av den nye regjeringen i Kina.

De møtene som foregikk i den *Økonomiske Samarbeidsorganisasjon for Europa*, var dels i den såkalte Rådgivende Ministerkomite, og dels i selve Rådet for organisasjonen. Det Rådgivende Ministerutvalg er opprettet som en instans til støtte for formannen i Rådet, og fungerer i virkeligheten som en forberedende komite for selve rådsmøtene, slik at alle vedtak som skal legges frem i rådsmøtene, på forhånd er gjennomdiskutert og såvidt mulig oppnådd enighet om i det Rådgivende Ministerutvalg. Det består av regjeringsmedlemmer fra de land som er medlemmer av Eksekutivkomiteen i organisasjonen, og det er for øyeblikket Storbritannia, Frankrike, Italia, Nederland, Portugal, Hellas og Norge. President er den belgiske

utenriksminister, som da ikke sitter der i egenskap av belgisk representant, men i egenskap av formann i Rådet.

Ved dette møte var ikke Grekenland representert. Derimot deltok i en del av diskusjonen den irske utenriksminister, fordi et av de forhandlingstemaer som forelå, var et forslag som han hadde stilt.

Det var på dagsordenen for det rådgivende møte bare oppført to saker. Den ene var spørsmålet om *frigjøringen av den intereupeiske handel*, og det annet var spørsmålet om *eupeiske gjenreisingsproblemer*, nettopp på grunnlag av et forslag som den irske utenriksminister hadde villet ha frem på det forrige møte, og som det da ikke ble tid til å behandle, men som siden var blitt sirkulert til medlemmene.

I dette Rådgivende Ministerutvalg og forsåvidt også i Eksekutivkomiteen, sitter Norge faktisk som representant for de tre nordiske land, og derfor holdt vi som møtte der fra norsk side – statsråd Brofoss og jeg – stadig en intim kontakt, ofte flere ganger om dagen, med dem som var til stede fra svensk og dansk side, holdt dem løpende informert om hva som foregikk i det Rådgivende Ministerutvalg, og fikk deres reaksjon på situasjonen ettersom den utviklet seg.

Det er kanskje nyttig å si et par ord om bakgrunnen for dette møte. Det var jo den generelle bakgrunn for møtet som gjorde at vi, i motsetning til det som har vært praksis i det siste, møtte med to mann fra Norge. Det har jo vært praksis at statsråd Brofoss har møtt for Norge i Eksekutivkomiteen og i rådsmøtene på minsterlevel, men denne gang lå det i luften på forhånd at mange av sakene kom til å få et temmelig sterkt utenrikspolitisk preg, og derfor fant Regjeringen det viktig at vi reiste begge sammen.

I Ministerutvalget var vi det eneste land som møtte med to statsråder, bortsett fra at franskmennene i et av møtene hadde både sin utenriksminister og finansministeren til stede, men i Rådsmøtet viste det seg at det var flere land som møtte med to statsråder, nemlig foruten Norge og Frankrike også Danmark, som hadde utenriksministeren og handelsministeren til stede. Ellers var det delvis utenriksministrene, delvis de som stelte med den utenriksøkonomiske politikken i snevrere forstand, som representerte de forskjellige land.

Bakgrunnen var jo for det første at man visste at i amerikanske kongresskretser rår der en ganske stor misnøye med at, som de synes, de europeiske deltakerland ikke er kommet langt nok hvor det gjelder å nå frem til et økonomisk samarbeide med sikte på en integrering av europeisk økonomi på lengre sikt. Og det er ikke noen tvil om at det er en del riktig i den misnøyen eller den kritikken fra amerikansk side. Arbeidet med å gå kritisk igjennom de enkelte lands programmer, og dermed det grunnlag de enkelte land har lagt frem for sine hjelpebehov, har lagt beslag på sekretariatets arbeidskraft i den grad, og man kan si at dragkampen om selve fordelingen av hjelpen, har tatt opp Eksekutivkomiteens og Rådets tid i en slik utstrekning at det ikke er blitt tid og arbeidskraft til overs hverken i Sekretariatet eller i Eksekutivkomiteen og Rådet, til å gå inn på de mere langsiktige samarbeidsproblemer med det alvor som i og for seg ville være ønskelig. Der forelå pressemeldinger på forhånd fra amerikansk side om at man måtte vente seg at ved dette møte ville det fra amerikansk side bli stilt bestemte krav om ganske vidtgående

skritt i retning av nærmere økonomisk samarbeide de europeiske medlemsland imellom. Det ble til og med antydnet at det ville bli gitt form av et ultimatum – at hvis man ikke innen en bestemt tidsfrist foretok seg de og de temmelig drastiske ting, måtte man regne med at det ikke ville bli noe mere Marshallhjelp overhodet. – Man måtte altså regne med at det kunne bli en nokså vanskelig situasjon, at det kunne bli stilt krav fra amerikansk side som det ikke lå innenfor de politiske muligheters grense å oppfylle fra europeisk side.

Det annet som også er blitt mere og mere klart, særlig gjennom det siste år, er at der innenfor selve organisasjonen består et ganske sterkt spenningsforhold de europeiske medlemsland imellom, et spenningsforhold som dels binder i at en gruppe av land – nærmere bestemt fastlandsstatene, unntatt de skandinaviske land – stort sett følger en liberalistisk politikk og er tilhengere av å slippe de økonomiske krefter mest mulig fri så raskt som mulig, mens en annen gruppe av medlemsland, som nærmere bestemt består av England og de nordiske land – med Holland i noe av en mellomstilling, delvis bundet som det er av sitt medlemskap i Benelux – er tilhengere av en politikk som i større utstrekning bygger på statskontroll og dirigering av det økonomiske liv. Men bak denne motsetning i synet på virkemidler i den økonomiske politikk skjuler det seg jo også en stormaktsrivalisering mellom Frankrike, som på alle måter forsøker å reetablere seg som den ledende stormakt på det europeiske fastland, og England, som jo svært gjerne også vil ha sitt ord med i laget i det som foregår i Vest-Europa. Det tar ofte fra fransk side den form at de beskylder England for å innta en slik holdning til det europeiske økonomiske samarbeide at det umuliggjør en virkelig integrering av den europeiske økonomi, og at det altså skulle være England som blankt nekter å være med i det hele, mens engelskmennene på sin side ofte har den fornemmelse at franskmennene i samarbeide med Italia og med Benelux, som jo domineres av Belgia, tvert imot gjør alt hva de kan for å legge tingene slik til rette at det blir umulig for engelskmennene å være med, og at de bevisst arbeider på å skyve England ut av Kontinentet.

Situasjonen hvor det gjaldt det første punkt på dagsordenen, altså spørsmålet om *frigjøring av handelen i Europa*, var den at det på et møte i sommer var besluttet at samtlige medlemsland innen 1. oktober skulle ha lagt fram forslag til frilister for sin import, dels ubetingede sådanne, og dels betingede, altså frilister som da var betinget av gjensidighet i frigjøringen av handelen fra de andre medlemsstaters side, og at man endelig også som et ledd i frigjøringen av handelen skulle kunne overføre til globalkvoter en del av de varer som man ikke var villig til å la gå inn på frilister, enten betingede eller ubetingede.

Storparten av disse forslag fra medlemslandene var nå blitt gjennomgått av organisasjonen i Paris i det såkalte Sentralutvalget, og det forelå som grunnlag for drøftingene en rapport fra dette Sentralutvalg, som konkluderte med at det de enkelte medlemsland hvis lister hadde vært gjennomgått, hadde vist seg villige til å gjøre i retning av frigjøring, ikke på langt nær var tilstrekkelig, og at man sto overfor den situasjon at man måtte drøfte hvordan man kunne komme videre i retning av frigjøring av handelen landene imellom.

Det ble ganske kort redegjort for denne innstillingen i det første møtet i det Rådgivende Ministerutvalg, men det ble ikke denne rapport fra Sentralutvalget, men derimot det innlegg som den britiske finansminister, Sir Stafford Cripps, holdt som førstemann i debatten, som kom til å danne grunnlaget for hele den videre diskusjon.

Cripps åpnet med et utspill som kom temmelig overraskende og uventet på de aller fleste, idet han sa at for det første mente han at man med en gang måtte kunne gå til det skritt å oppheve forskjellen mellom betingede og ubetingede frilister, og for det annet måtte man ta sikte på innen en bestemt frist, nærmere bestemt 15. desember i år, å ha utvidet sine frilister, slik at de kom til å omfatte 50 % av den private import, tatt i forhold til hele gruppen av medlemslandene under ett, og tatt for hver av tre kategorier for seg: råstoffer, matvarer, og det som på engelsk kalles «manufactured products», altså fabrikerte varer, hvilket ikke helt dekker vårt begrep ferdigvarer, idet blant annet i den engelske klassifisering en vare som koks står oppført blant «manufactured products». – Men ut over det antydte Cripps dessuten at det skulle stilles opp som et bestemt mål at i løpet av 1950 skulle man gå ytterligere et skritt videre, således at man ved utgangen av 1950 nådde opp til en frigjøring på 75 % av all import, beregnet på samme måte.

Dette utspillet fra Cripps var ganske sikkert taktisk betinget og taktisk betinget til to sider. For det første ønsket han at Ministerutvalget og såvidt mulig rådet på forhånd skulle ha tatt et virkelig praktisk skritt videre i retning av å imøtekomme amerikanske ønskemål *før* man ble stilt overfor noe slags krav fra amerikansk side. For det annet ønsket han å komme med et konkret og gjennomførlig forslag for å imøtekomme de amerikanske ønskemålene, og med det å komme franskmennene i forkjøpet, som man måtte være forberedt på ville komme med meget mere vidtgående, men samtidig meget mere vake og ubestemte forslag, som praktisk talt slukte alt man kunne tenke seg på forhånd ville være amerikanske ønskemål, uten å bekymre seg så svært meget om hvordan de skulle la seg gjennomføre i det praktiske liv.

Og man kan vel si at gjennom dette ganske vidtgående utspill, oppnådde også Cripps å ta vinden ut av seilene for franskmennene. Det var tydelig at den franske finansminister hadde forberedt seg på å spille ut først, men at Cripps kom ham i forkjøpet. Den franske finansminister hadde forberedt et svært innlegg som i virkeligheten antesiperte det som siden viste seg å bli innholdet av Hoffmans tale. Så det er kanskje ikke uberettiget å tenke seg at det har vært en viss kontakt mellom Hoffmans medarbeidere i E.C.A.-administrasjonen i Paris og det franske finansdepartement, at det var et visst forhåndssamspill der.

Overfor forslaget fra Cripps måtte man jo gi uttrykk for at vi både fra norsk og fra skandinavisk side hadde visse betenkeligheter. Det ble da gjort av statsråd Brofoss i et innlegg som han holdt under diskusjonen av dette forslag, og jeg har et ganske kort sammendrag her av hva statsråd Brofoss sa i den anledning.

Det statsråd Brofoss fremhevet var for det første at vi hadde gått ut fra i samsvar med tidligere vedtak i organisasjonen i juli og august, at en under beregningen av graden av frigjøringen av handelen også måtte være berettiget til å ta med globalkvoten ved siden av de ubetingede og de betingede frilistene, og vi

antydte fra norsk side et forslag om at det uttrykkelig skulle tas inn i resolusjonen om frigjøringen av handelen at ved beregningen av de 50 % skulle også globalkvotene kunne tas med for å nå opp i den ønskede prosentats. Det møtte imidlertid ingen tilslutning fra noe annet hold i det Rådgivende Ministerutvalg, så vi fant det ikke riktig å opprettholde det, og bare tok forbehold om at man særlig fra dansk og svensk side ville ønske å komme tilbake til den sak i selve rådsmøtet.

Nå var det i det forslag som ble utarbeidet på grunnlag av Cripps' opprinnelige utspill tatt med en klausul om at de land som på grunn av sin økonomiske og finansielle situasjon ikke mente å kunne gå opp i de fulle 50 % for alle tre grupper hver for seg, skulle ha anledning til å redegjøre for sine grunner og inngi beretning om det til organisasjonen før 15. desember, og da være i den stilling at de ble ansett for å ha oppfylt sine forpliktelser overfor Organisasjonen. I sammenheng med det fremholdt statsråd Brofoss at fra vårt synspunkt måtte det sies og understrekes at det primære mål for den økonomiske politikk var å fremme en høyest mulig grad av økonomisk virksomhet og et høyt og stabilt sysselsettingsnivå, og at det derfor ikke kunne være tale om å gjennomføre importlettelse hvis slike importlettelse kom i strid med dette mål – altså, hvis en frigjøring av importen av ferdigvarer skulle umuliggjøre den nødvendige import av investeringsvarer. Og i den sammenheng henviste da vi fra norsk side til at selve konvensjonen for den Europeiske Økonomiske Samarbeidsorganisasjon uttrykkelig fremhevet nettopp en høy grad av økonomisk aktivitet og et høyt og stabilt sysselsettingsnivå som mål som må stilles i første rekke for alle de deltagende lands økonomiske politikk. Dette synspunkt ble ikke motsagt fra noe hold, slik at vi kunne betrakte det som akseptert under diskusjonen i det Rådgivende Ministerutvalg.

Det som da ble resultatet av drøftelsene i det Rådgivende Utvalg, var at det derfra utgikk et forslag til resolusjon om frigjøring av handelen, bygget på Sir Stafford Cripps' opprinnelige forslag, med et 1ste punkt om at man skulle frigjøre inntil 50 % innenfor de tre grupper innen 15. desember, og et 2net punkt om at man skulle ta sikte på å nå 75 % i løpet av 1950, med endel ytterligere punkter, hvorav det som hadde størst betydning for oss var dette pkt. 6 i det opprinnelige forslag om adgangen til å innberette hvis man ikke kunne nå opp til de 50 % på grunn av den økonomiske og finansielle situasjon.

Dessuten ble det i det Rådgivende Ministerutvalg tatt standpunkt til spørsmålet om *fordelingen av hjelpen for 1950/51 og 1951/52*. Der ble det fra fransk side gjort et utspill, idet man foreslo at ikke bare for 1950/51, men også for 1951/52 skulle man akseptere som fast grunnlag for fordelingen av hjelpen tallene fra inneværende år med den prosentvise reduksjon i de midler som den amerikanske kongress stilte til rådighet. Og det ble føyd til fra fransk side at man måtte ha uttrykkelig tilsagn fra den amerikanske Marshallhjelporganisasjon om at de land som på dette grunnlag ble i stand til å legge seg opp reserver i dollar, skulle ha anledning til det.

Det siste ble avvist fra amerikansk side, det var ikke tale om at de kunne gi noe slikt tilsagn. Det var nokså frekt av franskmennene å komme med det i det hele tatt.

Og resultatet ble at man godtok 1949/50 som grunnlag for fordelingen i 1950/51 og som grunnlag for programmeringen for 1951/52, uten at noe definitivt ble låst fast om den endelige fordeling for 1951/52.

Så var det lagt opp gjennom *MacBride's forslag*, til en bred debatt også i det Rådgivende Utvalg, om *Europas gjenreisingsproblemer* i det hele tatt, altså de mere langsiktige problemene, arbeidet henimot et felles europeisk marked, hvor varer kunne omsettes uten kvantitative restriksjoner, med full konvertibilitet og uten hindrende tolltariffer landene imellom. Videre spørsmålet om samordning av landenes investeringspolitikk, og om samordning av finans- og pengepolitikken. Og i *MacBride's forslag* inngikk det dessuten et forslag om at man snarest mulig skulle sammenkalle en økonomisk verdenskonferanse av de europeiske medlemslandene i Marshallorganisasjonen, Amerikas Forente Stater, Canada, Australia og andre store produsentland, nærmere bestemt de store råstoffprodusenter og de andre Dominions.

MacBride innledet selv til denne diskusjon, og det var i sammenheng med denne innledning fra *MacBride's side* at også Petsche kom med sitt store eksposé, hvor han gikk meget langt i retning av å ville akseptere en vidtgående samordning både av finanspolitikk og pengepolitikk, videre opprettelsen av et felles dollarfond for å når frem til konvertibilitet i de europeiske valutaer, regelmessige samordningsmøter mellom finansministere og økonomiministre og sjefene for sentralbankene i Europa, og mange andre ting – alt sammen temmelig vagt antydnet.

Noen virkelig debatt om disse problemer ble det i første omgang allikevel ikke i det Rådgivende Ministerutvalg, av den grunn at i løpet av søndagen – vi begynte fredag og holdt på lørdag – da vi altså kom sammen til møtet søndag, kunne van Zeeland, som var formann i Utvalget, meddele at han hadde fått anledning til å lese Hoffman's tale som skulle holdes neste dag, og at den inneholdt såpass vidtgående forslag at det var liten mening i å føre en debatt før man hadde fått den talen lagt på bordet, fordi den viktigste oppgave for Rådsmøtet da ville bli å gi form til det europeiske svar på Hoffman's tale.

Så holdt Hoffman sin tale i Rådsmøtet mandag morgen. Den talen har jo vært gjengitt temmelig utførlig i avisene, men det kunne kanskje være nyttig at jeg ga et ganske kort resymé av hovedpunktene i den.

Hoffman begynte med å nevne at det europeiske gjenreisingsprogram nu var kommet halvveis, og at det var svært viktig å se hva man kunne gjøre for å sikre den videre fremgang.

Han pekte på at det var to oppgaver som lå foran oss: For det første gjelder det å få bragt likevekt i Europas betalingsbalanse med dollarområdet, slik at Europa kan kjøpe de råvarer og andre varer som det trenger, og for det annet gjelder det å gå videre med de langtidsprogrammer som skal sette Europa på fote igjen økonomisk, på lengere sikt. Dette mente Hoffman var ensbetydende med økonomisk integrering av Vest-Europa. – Hva der nøyaktig ligger i dette begrep, økonomisk integrering, er ikke alltid så lett å få konkret tak i.

Med hensyn til den første oppgaven, altså det å nå likevekt i betalingsbalansen, fremholdt han at devalueringen, så nødvendig den var, påny hadde bragt inflasjonsfare i de europeiske land. Forat ikke den skulle ødelegge den

stabilisering som var oppnådd i de senere år, måtte de forskjellige land ta de nødvendige forholdsregler, fortrinsvis vidtgående forholdsregler. En annen ting som ville kunne hjelpe Europa fremover når det gjaldt dollarunderskuddet, var å oppmuntre de private eksportører ved spesielle tiltak – uten at han nærmere spesifiserte det.

Så viktig som den første av de to oppgaver var, mente han at den ikke ville være av særlig stor verdi, hvis en ikke samtidig fikk en virkelig økonomisk integrering av Vest-Europa. Det en skulle ta sikte på ved en slik integrering, var å skape et eneste stort marked for 270 mill. mennesker, innen hvilket varer kunne omsettes uten kvantitative restriksjoner, og hvor betaling kunne skje uten hinder av valutabestemmelser, og med alle tolltariffer avskaffet for godt.

Under utformingen av et program for en slik integrering, er det visse fundamentale problemer som melder seg:

For det første må man finne midler hvorved man kan oppnå en viss grad av *koordinering av de enkelte lands finans- og pengepolitikk*. En slik koordinering behøver selvsagt ikke å føre til en ensartet økonomisk politikk i alle land. Koordineringen behøver bare å gå så langt at den sikrer at den politikk som føres ikke avviker så drastisk at den bryter med hele strukturen i den europeiske enhet. –

I den sammenheng er det ganske viktig å gjøre oppmerksom på at Hoffman ikke tok standpunkt for noen av de to «skoler», om man så vil si, i det europeiske samarbeide, idet han sa at i enkelte land er der nu et deflatorisk press, i andre land et inflatorisk press, og at man måtte søke å finne frem til en felles finans- og pengepolitikk som kunne motvirke begge disse slags press. – Det vil sikkert statsråd Brofoss komme nærmere inn på. –

Det annet punkt i dette konkrete aksjonsprogram som Hoffman la frem, var at det må finnes *en ordening for den nødvendige kurstilpasning* i tilfelle hvor priser og omkostninger i et land avviker så sterkt fra priser og omkostninger i de andre land at det ikke er mulig å få en tilpasning gjennom indre finansielle tiltak alene. –

Det er fastslått nokså sensasjonelt at han kommer med det, fordi det i Bretton Woods-avtalen nettopp er tatt sikte på at man ikke skal bruke kurstilpasning som middel i handelspolitikken, slik som det nu antydes her. –

For det tredje sier han at det er klart at det til å begynne med vil bli visse midlertidige forstyrrelser i handelen og betalingene mellom landene, og man må finne midler til å dempe effekten av disse forstyrrelser. –

Der antyder han da meget vagt en felles dollar-pool til å «cushion off» - altså avdempe – virkningene. –

Det fjerde punkt var at man må finne midler som kan sikre at det ikke skapes vanskeligheter for gjennomføringen av integreringen gjennom motstridende handelspolitikk og handelspraksis.

Det han særlig der nevnte og spesifiserte, var systemet med dobbelt prisfastsetting, én pris for hjemmemarkedet og en annen pris for eksportmarkedet. –

Og så kom han med sitt *femte punkt* som i sammendrag kan oversettes slik at mange av de skritt som må taes på veien mot integrering, må taes av hele gruppen av de deltagende land. Men det kan være at ordninger som bare omfatter en mindre

gruppe av landene, kan være et skritt mot samme mål. Det er imidlertid nødvendig at slike ordninger som man kommer frem til mellom to eller tre land, er i samsvar med det felles mål. – De skal altså ikke virke innskrenkende, ikke virke i retning av å skape autarkiske regionale enheter. –

Mr. Hoffman sluttet med å si at det var av den aller største betydning at man gikk i gang med et program for integrering så snart som mulig, og han foreslo at man søkte å ha et slikt program ferdig i begynnelsen av 1950. – Det han tenkte på var at han skal presentere begrunnelsen for en ny Marshallbevilgning for kongressen allerede i februar neste år, og at han mener at han til da må ha et bestemt aksjonsprogram fra de europeiske land å peke på som vedtatt, forat det skal være håp om at kongressen vil gi den nødvendige bevilgning.

Der spiller det vel også inn at den amerikanske administrasjon etter nokså iherdige forlydender har til hensikt å reise spørsmålet om bevilgningene for 1950/51 og 1951/52 allerede på kommende kongress, for ikke å ha denne saken i presidentvalgåret, og at det derfor blir dobbelt viktig at der fra de europeiske medlemslands side foreligger et aksjonsprogram for resten av perioden så å si til foreleggelse for kongressen nu tidlig på vårparten.

Om innholdet av dette program sa Hoffman at det burde omfatte bestemmelser om å avskaffe de kvantitative restriksjoner og å avskaffe i Europa den usunne praksis med to prisnivåer for henholdsvis varer som ble eksportert og varer som ble forbrukt i hjemlandet.

Etter denne tale ble så møtet i Rådet hevet. Alle fikk seg tilstillet teksten til Hoffman's tale, og det Rådgivende Utvalg kom så sammen den samme ettermiddag kl. 2, mens selve rådsmøtet ble utsatt til kl. 4 om ettermiddagen.

I dette møtet i Utvalget om ettermiddagen etter Hoffman's tale, ble man enige om at man skulle legge an arbeidet i samme ettermiddags rådsmøte på den måte at hver enkelt av delegasjonene i et innlegg ga uttrykk for sin generelle reaksjon på dette opplegget fra Hoffman's side, men at man i tillegg til det allerede i dette rådsmøte skulle legge fram som innstilling fra Ministerutvalget et konkret forslag om liberalisering av handelen som man hadde gjennomdrøftet tidligere, slik at der forelå et konkret, praktisk aksjonsprogram fra europeisk hold som det umiddelbare svar på Hoffman's tale, mens man så var enige om at man måtte ta seg noe lengere tid på å forme ut en mere almen resolusjon om hele problemkomplekset. –

De stakkars sakkyndige fikk ved flere anledninger helt umulige oppgaver. Blant annet fikk de etter en to timers meget kursorisk debatt om Hoffman's tale før neste rådsmøte, i oppdrag å komme sammen samme kveld og forme et forslag til resolusjon, uten at det gjennom debatten enda var gitt tilstrekkelig klare direktiver om hva et slikt resolusjonsforslag skulle gå ut på.

Hva resolusjonsforslaget skulle gjelde, ble så gjenstand for fornyet debatt i den Rådgivende Ministerkomite neste formiddag, og det munnet ut i at Sir Stafford Cripps foreslo at van Zeeland selv skulle påta seg å redigere et utkast til resolusjon, med hjelp av de av det Rådgivende Ministerutvalgs medlemmer som han fant det hensiktsmessig å be om hjelp. I praksis kom det da til å bli en redaksjonskomite som satt den følgende natt, natten mellom tirsdag og onsdag, bestående av van

Zeeland, Sir Stafford Cripps, den franske utenriksminister Schuman og Hoffman, som selv var med å forme resolusjonen, slik at man skulle kunne være sikker på på forhånd at den var akseptabel og ihvertfall kom opp til det minimum som Hoffman mente han måtte ha å peke på for å kunne gå til kongressen.

Men før man kom så langt som til å ta standpunkt til selve dette forslaget, ble det en alminnelig debatt i det rådgivene utvalg, som ble åpnet av Sir Stafford Cripps, med en påvisning av at det var vel ikke fullt så ille stedt med viljen til praktiske samarbeidstiltak fra de europeiske lands side som Hoffman's tale kunne gi inntrykk av. Han pekte på at medlemsstatene hadde tatt positive skritt til gjennomføring av økonomisk samarbeide på forskjellige felter. Om en rekke av de ideer som Hoffman's tale inneholdt, sa han at de måtte undersøkes meget nøye, og at det selvsagt ikke kunne være tale om med en gang å binde medlemsstatene til bestemte vedtak av så vidtgående art som det her var tale om. – Det var også blitt understreket meget sterkt fra alle hold i den tidligere diskusjon i det Rådgivende Ministerutvalg – bl.a. også fra norsk hold i forbindelse med Petsches antydninger om vidtgående samordningstiltak – at dette kunne ikke regjeringene ta standpunkt til på egen hånd, det måtte drøftes med de konstitusjonelle organer hjemme før man kunne binde seg på noen som helst måte.

Sir Stafford sa tydelig fra at det ville være ganske utenkelig å gjennomføre en slikt utjevning av levestandarden medlemsstatene imellom at f.eks. britenes levestandard skulle bringes ned på samme nivå omtrent som Portugals eller Italias. Det var jo det som måtte bli konsekvensen hvis man brutalt med en gang gikk til et fullstendig felles marked. – Dette sa han ikke i Rådsmøtet, men i det Rådgivende Utvalg. Men det lå meget av dette også i det han uttalte under selve Rådsmøtet, bare i mere forsiktige ordelag.

Også i den mere fortrolige debatt i det Rådgivende Utvalg holdt statsråd Brofoss et innlegg hvor han sa, som jeg nevnte, at vi ikke kunne ta standpunkt til de vidtgående forslag som her forelå, før delegasjonen hadde hatt anledning til å legge saken frem for Stortinget. Først etter en slik behandling kunne man fra norsk side ta endelig standpunkt til de problemer som her var reist. Han fremholdt videre at det måtte tas i betraktning at mens noen av medlemsstatene var tilhengere av «laissez-faire»-prinsippet, førtes det i andre stater en planøkonomisk politikk. Enhver løsning av de felles-europeiske økonomiske problemer måtte erkjenne dette faktum og måtte bygge på at de europeiske lands befolkning fortsatt skulle ha politisk selvbestemmelsesrett og dermed kunne fastlegge hovedlinjene for den politikk som skulle føres i det enkelte land. Han fremholdt at man i Norge siden krigens slutt hadde ført en planøkonomisk politikk, og at dette hadde gjort det mulig å dirigere investeringene slik at handelsflåten og hvalfangstflåten nu var blitt bygget opp, og at praktisk talt hele den industrielle oppbygning var blitt konsentrert om eksportnæringene. Han sa videre at denne statsdirigering hadde ført til en langt sterkere investering i eksportnæringene enn hva der ville vært resultatet av en liberalistisk politikk. Han påviste at statsdirigeringen således ikke hadde ledet til autarki, men til det motsatte, og fremholdt i denne forbindelse at Norges næringsliv var mere avhengig av økonomisk forbindelse med utlandet enn alle andre land i

verden unntatt New Zealand. 26 % av nasjonalproduktet gikk inn i utenrikshandelen, og mellom 35 og 40 % av alle de varer som ble konsumert i landet og/eller gikk inn i en produksjonsprosess, var importert fra utlandet. – Det ble understreket at i denne forbindelse burde disse faktorer tillegges større vekt enn prosentsetsatsen av importverdien av varer som ble satt på friliste. I det hele tatt det å beregne landenes innsats, hvor det gjelder frigjøring av handelen, utelukkende på grunnlag av en slik prosentsetsats, gir jo et svært spinkelt sammenligningsgrunnlag. Videre fremholdt Brofoss i dette innlegg at et lands finans- og pengepolitikk i høy grad er avhengig av den sysselsettingspolitikk som føres i landet, og at det var nødvendig å få anerkjent Havanna-Charterets prinsipp om at målet er å oppnå en større realinntekt og et høyt og stabilt sysselsettingsnivå, og at det måtte være adgang til, slik som Havanna-Charteret anerkjente, å innføre kvantitative restriksjoner, valutakontroll etc., dersom dette var nødvendig for å beskytte landet mot depresjon og arbeidsledighet.

Endelig nevnte statsråd Brofoss at de tre skandinaviske land i 1947 hadde nedsatt et felles nordisk økonomisk utvalg for å utrede mulighetene for å opprette en skandinavisk tollunion, oppheve restriksjoner på handelen og betalingen mellom medlemsstatene og undersøke mulighetene for økt arbeidsdeling og spesialisering i de tre land, særlig i form av samordning av investeringene. Han omtalte videre det prosjekt for overføring av elektrisk kraft som nå snart ville foreligge som en konkret utformet plan som i nær fremtid ville bli forelagt for OEEC og ECA. Statsråd Brofoss sa videre at når han hadde nevnt dette skandinaviske samarbeid, var det fordi han mente at Mr. Hoffman's og forskjellige delegasjoners forslag til løsning av de europeiske økonomiske problemer innen mindre grupper av land var av stor interesse. Han nevnte i denne forbindelse at det alltid ville være lettere å finne frem til brukbare resultater når geografiske, historiske og politiske forutsetninger lå til rette for slikt samarbeid.

Det ble da den linje vi fulgte videre også under den mere *offisielle behandling i rådsmøtet* hvor jeg talte på Norges vegne. Vi tok vårt utgangspunkt i Hoffman's punkt 5, og jeg understreket i mitt innlegg at vi mente at *det* var den fruktbarste antydning som var kommet fra Mr. Hoffman's side fordi mulighetene for å nå ganske langt på kort tid var så meget større mellom land som hadde noenlunde samme levestandard og samme nivå i sin sosiale lovgivning, og hvor regjeringene hadde noenlunde ensartet syn dels på målet for og dels på virkemidlene i den økonomiske politikk. Vi pekte samtidig på at et slikt nærmere samarbeid de nordiske land imellom ikke innebar fare for noen utvikling i autarkisk retning fordi de nordiske lands næringsliv er så lite komplementære som de er, og vi alle er så sterkt avhengig av ikke bare et europeisk marked, men av et verdensmarked.

Sir Stafford Cripps reaksjon på Hoffman's tale var at han avga en erklæring hvor han kort og nøkternt redegjorde for Englands stilling i forhold til planen om en vidtgående integrering i Europa på kort sikt. Han sa at England som moderland for samveldet og bankier for sterlingområdet, som er det største frihandelsområde i verden – det understreket han med full rett – ikke nå kunne gå inn som ledd i et økonomisk integrert Europa slik som Europa fortøner seg for øyeblikket, politisk og

økonomisk. Han sa at de ville med glede hilse alle tiltak til sammenslutning av grupper av europeiske land og gjerne ville finne frem til former for et mest mulig vidtgående samarbeid mellom England på den ene side og slike grupper av europeiske land hvis de kom i stand. Det som der lå bak, er jo at det før devalueringen var ført en del forberedende samtaler mellom italienerne, franskmennene og Be-Ne-Lux etter tiltak av franskmennene med sikte på å skape en regional gruppe som allerede var blitt drøftet som Fr-Ita-Lux – Frankrike-Italia-Benelux – og franskmennene påsto at den engelske devaluering slo alt det forberedende arbeid som der var gjort over ende. Jeg tror ikke det er så forferdelig sant, for etter alt jeg har kunnet få tak i, var visst disse samtaler enda temmelig løse og luftige. Men England tok det standpunkt å si: Go ahead, hvis det kommer noe konkret ut av dette har det vår velsignelse, og vi skal prøve hvorledes vi kan komme i best mulig samarbeid. Men det er helt tydelig at man fra engelsk side ikke har hatt noen videre tro på at det skulle komme noe ut av disse samarbeidsplanene på kontinentet. De har mere tro på at det skal komme noe nyttig ut av samarbeidet mellom de nordiske land, og de er selv interessert i å søke å finne frem til former for en nærmere tilknytning mellom England og et samarbeidende Skandinavia.

Det er da bakgrunnen for at det utenom de offisielle forhandlinger ble holdt et par mere *uformelle konferanser mellom Sir Stafford Cripps på den ene side og de deltagende regjeringsmedlemmer fra Norge, Sverige og Danmark på den andre*. Det siste av dem fant sted etter at vi hadde hørt Hoffman's tale og etter den første forberedende diskusjon etter Hoffman's tale, og det fant sted i den svenske ambassade i Paris med Undén som vert. Der sa Sir Stafford Cripps at han håpet det ville være interesse i de tre skandinaviske land, som han visste det var interesse i England, for at man i løpet av de nærmeste to måneder utvekslet memoranda om hvilken form en kunne tenke seg for et nærmere økonomisk samarbeid mellom de skandinaviske land på den ene side og Storbritannia på den andre, og på spørsmål om hva han hadde tenkt, om han ville konkretisere det nærmere, var det eneste konkrete en antydning og et spørsmål om det ville være i vår interesse i noen form å søke tilknytning til sterlingområdet. Vi var jo nokså spent, særlig på reaksjonen hos den svenske utenriksminister Undén, men han sa bare at det var en interessant tanke, og han ville forelegge den for sin regjering, - men ikke sådan at han på noen måte avviste tanken i første hånd; han ville forelegge den for sin regjering og senere gi beskjed om hvorledes den så på det. Lignende holdning tok også vi fra de andre skandinaviske land.

Det som da ble resultatet av *drøftingene innen rådet*, hvor det gjaldt reaksjonen på Hoffman's tale, var en resolusjon utarbeidet som jeg nevnte av en redaksjonskomite av regjeringsmedlemmer. Den inneholdt, foruten en ingress som det vel vil føre for langt å lese høyt her, men som foreligger stensilert, så vi må kunne få den sendt til komiteens medlemmer – som første punkt et vedtak om en frigjøring av handelen, som bygger på en frigjøring av 50 % av den private import i forhold til den samlede gruppe av andre deltagerland. Den henviser uttrykkelig til de tidligere vedtak som gir landene rett til å diskriminere, det vil si unnta fra frigjøring handel med land hvor det er fare for at slik frigjøring vil føre til at ens

eget land blir tappet for gull eller dollar. For vårt vedkommende vil vi der måtte unnta Sveits og Belgia. – I punkt 2 foreslås at

«medlemslandene så langt det overhodet er mulig innen rammen av den utøvende myndighet regjeringene har, skal sørge for at importhandel som er underlagt et monopol under regjeringskontroll, blir drevet i overensstemmelse med de generelle prinsipper i kap. IV, avsnitt D, i Havanna-Charteret».

Punkt 3 bestemmer

«at hvis noe medlemsland mener at de skritt som blir tatt av et annet medlemsland ifølge § 1 ovenfor, blir gjort virkningsløs gjennom tollsatser eller innenlandske arrangementer som sannsynligvis kommer til å begrense de private importørers mulighet for å skaffe seg de frigjorte varer, kan det anmode organisasjonen om å avgjøre hvorvidt vedkommende varer skal telle med ved beregningen av den foreskrevne 50 %-andel.»

Så bestemmes det i punkt 4 at det innen 15. desember skal sendes inn «rapporter som viser maksimum av lempninger som de er istand til å gjøre på restriksjonen på betalingsoverføringer i forbindelse med den løpende «usynlige» handel, særlig turistnæring og remisser fra emigranter.

Organisasjonen skal behandle slike lempninger og stille slike forslag til å utvide den ytterligere som den finner egnet.»

- Så kommer i punkt 5 en unntagelsesbestemmelse:

«Hvis et medlemsland på grunn av sin økonomiske og finansielle stilling ikke mener seg istand til fullt ut å oppfylle bestemmelsene i dette vedtak, skal det innen 15. desember 1949 innberette grunnen for dette til Organisasjonen.»

Endelig kommer som punkt 6, istedenfor det opprinnelige forslag om frigjøring av 75 % i løpet av 1950

«at organisasjonen innen utgangen av januar 1950 skal avgjøre hvilke videre skritt som skal tas både med hensyn til å sikre en fortsatt utvikling henimot de mål som er oppstilt i § 1 i Rådets vedtak av 4. juli 1949 (C(49)88 Final) og med hensyn til å lette en slik utvikling.»

- altså hvordan man skal kunne komme et skritt videre, uten at man har satt den bestemte sats på 75 %. Denne avdempingen i forhold til Cripps' opprinnelige forslag var det franskmennene som foreslo. – Så inneholder vedtaket dessuten en rekke andre punkter som imidlertid er meget mer vagt utformet. Et punkt II om inter-europeiske betalinger beslutter

«å utvide området for valutaoverføringer mellom deltagerlandene gjennom egnede tiltak i den kommende inter-europeiske betalingsavtale og gjennom slike ytterligere tiltak og sentrale institusjoner som kan være hensiktsmessige for å oppnå et slikt resultat.»

Det skal da bearbejdes videre i møter i eksekutivkomiteen og i rådet på embetsmanns-level. Så er det et punkt III om «To-pris systemet»:

«Å pålegge Eksekutivkomiteen å undersøke måter og midler som kan tjene til å fjerne to-pris systemet i den intereuropiske handel, og å pålegge den å oversende en rapport om problemet så snart som mulig.»

- Punkt IV. «Nærmere økonomisk samarbeid»:

«Rådet beslutter: å anmode de medlemsland som har under overveielse eller som måtte ha under utarbeidelse planer for et nærmere økonomisk arrangement med et eller flere av de øvrige medlemsland, om å innberette til Organisasjonen de fremskritt som allerede er gjort og andre spesielle forslag som er lagt frem i dette øyemed. I de tilfelle det lar seg gjøre, skal en første rapport sendes inn til organisasjonen innen 15. desember 1949.» -

«V. Arbeidskraft. Å pålegge Eksekutivkomiteen å undersøke påny de problemer som knytter seg til absorberingen i Europa eller annetsteds av det vedvarende overskudd på arbeidskraft i visse medlemsland.»

Det er altså dels displaced persons og flyktninger i Tyskland, og dels det store arbeidskraftoverskudd i Italia man tenker på; der er stadig et overskudd på to millioner. Og så et siste generelt punkt:

«Eksekutivkomiteen skal, når den behandler rapporter innsendt av medlemsland og når den utarbeider sin rapport om aksjonsprogrammet for kommende år, ha i tankene dette vedtak og de vedtak som det er vist til ovenfor,» - altså de av 4. juli, 13. august og 8. oktober 1949 - «samt de som finnes i de erklæringer som er avgitt av delegater i løpet av Rådets inneværende sesjon.»

- Det var en honnør til MacBride for at ikke hans forslag skulle drukne helt, og også til Petsche for at ikke hans temmelig vagt skisserte forslag skulle bli helt borte.

Vi så det slik at det gjaldt fra vår side å hjelpe til i denne debatten og gjennom de standpunkter vi tok til vedtakene, å gjøre jobben for Hoffman og hans folk så lett som mulig i forhold til den amerikanske kongress uten å gi løfter på et rent illusjonsgrunnlag. Det vi da gjorde var å gripe fatt i, som jeg nevnte, en antydning om at den beste veien frem kunne gå gjennom *et regionalt samarbeid* og i sammenheng med det ble det lagt frem i rådsmøtet en ganske kort felleserklæring fra de tre skandinaviske delegasjoner, som pekte på at vi hadde hatt et skandinavisk økonomisk samarbeidsutvalg sittende nå en tid, at det hadde holdt på å arbeide med spørsmålet om en felles toll-nomenklatur, og at man aktet å ta opp spørsmålet om å nå frem til en felles nordisk tolltariff, at man holdt på å undersøke hvilke økonomiske virkninger en sløyfning av de kvantitative restriksjonene og av tollgrensene de nordiske land imellom ville ha for de enkelte lands næringsliv, og at man dessuten håpet å kunne komme med et konkret felles investeringsprosjekt i nær fremtid. For da å følge opp den antydning som der var gitt, i forhold til Rådet, søkte Rasmussen, Undén og jeg den påfølgende dag en felles *samtale med Harriman som E.C.A.'s representant*. Hoffman var da reist videre. Der la vi frem et felles memorandum som var en historisk oversikt over hvordan det skandinaviske samarbeid på det økonomiske område hittil har artet seg, en ganske kort, men litt mer utførlig fremstilling av de stadier som allerede var tilbakelagt av

undersøkelsene av dette skandinaviske økonomiske samarbeidsutvalg, en påpekning av at undersøkelsene hittil har gitt det resultat at særlig for Norges vedkommende ville en fjerning av skrankene for handelen skape betydelige vanskeligheter, men også for gruppen som helhet ville det oppstå betydelige betalingsvanskeligheter og et finansieringsbehov av en slik størrelsesorden at det ikke kunne løses av de tre land alene, men ville forutsette hjelp utenfra. Og så ga vi en nærmere forklaring på hvor langt arbeidet var kommet med et felles kraftverkproblem og kraftoverføringsproblem, og sa at vi hadde håpet å kunne legge frem beregninger av hva det ville bety økonomisk og hvordan det kunne løses teknisk, så snart som mulig, men tok det meget bestemte forbehold at noe bindende kunne ikke legges frem på noen av disse punkter før vi hadde hatt anledning til å drøfte det hver med våre nasjonalforsamlinger, og at det da for Norges vedkommende først kunne bli tidligst i slutten av januar eller i begynnelsen av februar fordi Stortinget først trådte sammen den 11. januar. Vi ba uttrykkelig Harriman om intet å offentliggjøre av dette før Stortinget hadde hatt anledning til å ta standpunkt til det – hvoretter vi neste morgen leste byråtelegrammer både fra Associated Press og fra United Press om at vi hadde vært hos Harriman og at vi i løpet av kort tid skulle inngå en felles tollunion o.s.v. – det som jeg måtte klare opp og redegjøre for i pressekonferansen i går.

Ved siden av dette vedtaket om frigjøring av handelen og de andre ting som jeg nettopp har referert, ble det også gjort positive vedtak i samsvar med innstillingen fra det rådgivende ministerutvalg, hvor det gjelder fordelingen av hjelpen for 1950/51, at den simpelthen skal skje ved en prosentvis reduksjon av tallene for inneværende år, og at tallene for 1950/51 også skal brukes som grunnlag for programmeringen for 1951/52. Det er det jeg kan gi som en oversikt over det som foregikk på disse møtene. Men jeg kunne tenke meg at statsråd Brofoss gjerne ville føye til litt, bl.a. en vurdering av hva dette vedtaket om frilister kan tenkes å komme til å bety for Norge.

Formannen: Jeg takker for den redegjørelse utenriksministeren har gitt oss, og vil høre om statsråd Brofoss vil ha ordet.

Statsråd Brofoss: Jeg skal kanskje få supplere litt på dette ene punkt, frigjøring av handelen. Som nevnt av utenriksministeren er dette det eneste konkrete som virkelig foreligger for vår aksjon her i Europa. Det andre konkrete vedtak er jo om tilslutning til prinsippene for fordelingen av hjelpen, som jo kan være av meget stor betydning for det fremtidige opplegg av vår økonomiske politikk.

Det gikk frem av vårt innlegg i debatten at vi sannsynligvis måtte være blant de land som måtte regne med å bruke unntagelsesbestemmelsen. Jeg ser det slik at det vel ikke vil volde særlige vanskeligheter å komme opp i 50 % frigjøring av handelen for alle grupper under ett – ingen vanskelighet for råvarenes vedkommende, og det lar seg gjøre, tror jeg, for matvarenes vedkommende, men det vil volde adskillige vanskeligheter når vi kommer til ferdigvarene. Der er dog å si at

ferdigvarer i den offisielle engelske tekst er definert på en helt annen måte enn vi er vant til. Som utenriksministeren nevnte, er koks regnet som ferdigvare, de regner også garn som ferdigvare. Dermed øker jo fort summen av ferdigvarer også i den norske liste. Jeg vil i denne forbindelse gjerne gi uttrykk for det samme som jeg sa i pressekonferansen i går, at etter Handelsdepartementets oppfatning har ikke valutaloven og loven om import- og eksportregulering til formål å være en beskyttelse for norsk næringsliv. Vi må på en rekke felter ha en slik beskyttelse, men det er noe som da må gjøres med hjemmel av særlover, - jeg tenker for eksempel på kornmonopolet og på reguleringen av vårt landbruk; eller beskyttelsen må ta form av tollbestemmelser og tolltariffer. Når noen henvender seg til Handelsdepartementet om å bruke bestemmelsene til beskyttelse av bestemte næringsgrener, svarer vi stadig at det ligger utenfor formålet med den lov. Man må imidlertid være klar over at selv om massen av næringslivet prinsipielt erklærer seg til fordel for fri handel og fri konkurranse, ser det annerledes ut i praksis. Når vi skal gjennomføre denne bestemmelsen nå, vil det være nokså mange bedrifter som protesterer mot at vedkommende vare føres på friliste. Det er derfor av vesentlig betydning for Regjeringen og for administrasjonen at disse saker kan komme opp til drøftelse i Stortinget så snart som mulig. Derfor er det også meningen at på grunnlag av en uttalelse fra Handelsdepartementet skal Utenriksdepartementet fremlegge melding til Stortinget spesielt om dette punkt om liberalisering av handelen. Det skulle også være nødvendig å legge frem en melding om dette arbeid i sin alminnelighet. Jeg tror det er overordentlig viktig at spesielt meldingen om liberalisering av handelen kommer opp til diskusjon i Stortinget så snart som det overhodet er mulig. For hvis Stortinget erklærer at vi skal bruke valutareguleringsloven og import- og eksportreguleringsloven til beskyttelsesformål, er det jo bindende for administrasjonen og Regjeringen, og da må man også være klar over at det er i strid med det som hele dette internasjonale arbeid bygger på. Vi har innkalt til møte i dette rådet som skal bistå Regjeringen ved gjennomførelsen av det økonomiske samarbeid, til i morgen. Vi vil da som vi ellers har gjort, legge frem saken og be om uttalelser fra hovedorganisasjonene om hvorledes de ser på disse spørsmål, og deretter gå over til behandling i arbeidsgrupper som er laget her i september, og som viser seg å være meget effektive, idet alle produsentgrupper sammen med Landsorganisasjonen blir sammenkalt til drøftelser for hver gruppe og vi får en nøye vurdering av hvorledes situasjonen stiller seg for de enkelte områder. Som jeg nevnte, må jeg gå ut fra at vi ikke kan gjennomføre 50 %-regelen for ferdigvarer. Vi er nødt til å konsentrere oss om matvarer og råvarer for å holde vårt næringsliv i gang; det har betydd mindre tilgang på ferdigvarer enn man ønsket, men jeg tror det er nødvendig under den nåværende situasjon og under den påregnelige situasjon i de to første år i hvert fall. Ved fremleggelsen av en sådan melding om at man ikke kan gjennomføre vedtaket helt ut, vil vi peke på de samme momenter som utenriksministeren trakk frem, nemlig dette at vi har bygget vår økonomi mer enn noe annet land på en internasjonal arbeidsdeling, og det er også verd å nevne et annet viktig moment nemlig dette at vi har en større import fra deltagerlandene enn før krigen. Situasjonen her er ganske forskjellig for de enkelte land. En del av de

land som i all fall med leppene bekjenner seg sterkest til internasjonalt samarbeid, figurerer jo lavest på listen av land når det gjelder import fra samtlige deltagerland. Det forteller kanskje litt om forholdet mellom erklæringer og praktisk virkelighet land og land imellom.

Konrad Knudsen: Hvilke land?

Statsråd Brofoss: Jeg vet ikke om jeg kan sikte et enkelt land, men når vi legger frem tallene, tror jeg det vil gå frem hvem jeg sikter til. – Jeg ser det slik at selv om det vil volde vanskeligheter for norsk ferdigvareindustri, må en del av de varer føres på friliste, og vi er nødt til å ta den konsekvens at vi ikke er konkurransedyktige.

Jeg skal kanskje få lov til å komme med noen betraktninger om *det nordiske samarbeid* i denne forbindelse.

En tollunion er i beste fall en langsiktig affære. Det som vil telle noe nå, er det som kan gjøres på kort sikt. Her kommer særlig på tale spesielle tiltak for frigjøring av handelen i Norden. Jeg kan tenke meg som et område en bør ta opp til drøftelse, og som vil bli nevnt i morgen, hele maskinsektoren. Da adskillig av vår hjemmeindustri fortsatt ligger tilbake, vil det nok volde adskillige vanskeligheter for dem å få sine produkter satt på friliste; men det gjelder ikke med samme styrke et område som maskinsektoren hvor vi ellers fra før er så avhengig av import. Til dette kommer at norske verksteder har bestillinger for flere år fremover og at det er mangel på faglært arbeidskraft, så en sådan økt frihandel her ikke skulle være helt umulig sett selv fra produsentens snevrere synspunkt. Det er meningen, etter at saken er drøftet internt, å forespørre rent foreløpig i de andre nordiske land hvordan de ser på en sådan spesiell frigivelse av handelen for denne varegruppes vedkommende. Det måtte da skje i den form at man fortsatte med de bilaterale avtaler når det gjelder alminnelig handel og betalingsoverføring, men at en sluttet en særskilt tilleggsavtale mellom de tre land under ett. Formålet med den form måtte også være det at da kan man bruke vedtaket som et grunnlag for å søke å oppnå en tilleggsstøtte av det fond på 150 millioner som amerikanerne har satt til side for slike spesielle liberaliseringsformål.

Når maskinsektoren er kommet i forgrunnen, er det også fordi at om vi for alvor går inn for å gå inn i en tollunion om noen år fremover, må vi ha utstyrt vår hjemmemarkedsindustri bedre, og svensk og dansk industri er her i stand til å dekke adskillig behov i norsk hjemmeindustri når det gjelder maskiner. En kan derfor også gjerne se en slik partiell liberalisering som et ledd i bestrebelsene for å finne ut hvorvidt det er reelt grunnlag for en tollunion her i Norden.

Dette var det vesentlige.

Formannen: Jeg takker statsråd Brofoss for de opplysninger han er kommet med. Jeg vil høre om det er noen av komiteens medlemmer som ønsker å gjøre noen bemerkninger eller stille noen spørsmål.

Torp: Jeg vil ikke gå inn i noen debatt om disse spørsmål, det er jo så vidt store og vanskelige problemer, og de vil også kunne ha innflytelse på vår indre politikk på en rekke felter, så det kan vel trenge at det tenkes litt nøyere over det. – Det er et praktisk spørsmål jeg sitter og tumler litt med når jeg sitter og hører på. Det er om vi rekker langt nok med denne redegjørelse i *denne* komite. Det ville jo være i høy grad ønskelig om også finanskomiteens medlemmer hadde fått en lignende redegjørelse som den vi har fått her i dag. Jeg skulle anta at den vel må behandles felles, - ellers vil jo tyngden av den komme til å ligge på behandlingen i finanskomiteen. Jeg reiser derfor det spørsmål til utenriksministeren og handelsministeren om det ikke var riktig at man tok enten et separatmøte med finanskomiteen eller tok et fellesmøte med de to komiteer, hvor man tok spørsmålet opp igjen, til utveksling av tanker og meninger om saken. Men tok man et separatmøte først, kunne man ta et fellesmøte etterpå. Jeg ville bare nevne dette til overveieelse, jeg tror det ville være riktig.

Utenriksminister Lange: Jeg vil bare gjerne si at akkurat det samme slo meg allerede i Paris. Da jeg telefonerte hjem fra Paris for å be om å få sammenkalt dette møte antydte jeg at det kanskje var hensiktsmessig å ta det som et fellesmøte av denne komite og finanskomiteen. Det strandet bl.a. på den vanskelighet at man ikke hadde noen fullmakt fra Stortinget til å sammenkalle finanskomiteen. Den eneste komite man har fullmakt fra Stortinget til å sammenkalle i disse sammenhenger, er denne komite, og derfor var dette det eneste av Stortingets organer som man formelt hadde adgang til å skaffe kontakt med på dette stadium. Det er ikke noen tvil om at særlig av rent praktiske grunner, så vidt jeg kan skjønne, ville det være gunstig å få anledning til å ha et møte med finanskomiteen. Og for at *denne* komite skulle slippe å høre redegjørelsen to ganger, kunne man ta møtet med finanskomiteen som et separat møte og så ta et fellesmøte sammen etterpå. Men jeg vet ikke om det lar seg gjøre av hensyn til Stortingets forretningsorden.

Formannen: Dette er jo så viktige saker, som det er nødvendig å få drøftet, at jeg synes den fremgangsmåten som er antydte her: først å få et særmøte av finanskomiteen sammen med de av Regjeringens medlemmer som skulle være med, og deretter et fellesmøte av finanskomiteen og utenrikskomiteen – ville være ikke bare en heldig, men den eneste mulige og rimelige måte å behandle saken på. Da tror jeg nok det lot seg gjøre å få en avgjørelse av Stortingets presidentskap som senere ble å godkjenne av Stortinget, og da kunne jeg sette meg i forbindelse med Stortingets president og få en skriftlig avgjørelse i løpet av få dager.

Utenriksminister Lange: Jeg ville sette pris på, hvis jeg skal få anledning til å være til stede i møtet i finanskomiteen, at det kunne skje raskt, for jeg må ta en tur over til New York, som jeg har utsatt til lørdag i kommende uke – lørdag kveld, så jeg har hele kommende uke å gå på. Hvis man for eksempel kunne ha et møte i finanskomiteen fredag eller i all fall lørdag, ville jeg få anledning til å være med. For øvrig vil jeg gjerne si at det er forutsetningen at det skal legges frem en

stortingsmelding som vi skal prøve å ha liggende på Stortingets bord når det trer sammen om det nordiske økonomiske samarbeid og de drøftelser vi har hatt i forbindelse med tanken om tollunion og andre former for økonomisk samarbeid i Norden, slik at Stortinget i all fall skal ha mulighet for å ta standpunkt til det før vi går videre i forhold til de amerikanske myndigheter på det felt og i denne stortingsmelding vil da også være innbefattet dette forslag om kraftoverføringssamarbeidet ved siden av de meldinger som ellers må legges frem om leverings-, handels- og betalingsavtaler og programmet for 1950/51. Alt dette skal vi fra Regjeringens side gjøre alt vi kan for å ha liggende ferdig til Stortinget kommer sammen, så man kan få det frem til behandling så raskt som mulig. Nettopp av hensyn til at slaget i Kongressen skal stå aller senest i mars, og at forberedelsen til det må begynne allerede i februar, er det meget om å gjøre at Stortinget forsåvidt kunne gå utenom sin vanlige praksis og trekke endel av disse saker frem til behandling på et meget tidlig tidspunkt.

Formannen: Hvis ingen av komiteens medlemmer har noe imot det, vil jeg gå frem på den måte at jeg setter meg i forbindelse med presidenten i dag, og at vi da ser å få holdt dette møte fredag den 18. eller lørdag den 19. Men vi burde jo få både det separatmøtet med finanskomiteen og fellesmøtet med de to komiteene innen lørdag den 19. Er det da mulig å ta begge de møtene på en dag?

Torp: Det måtte vel kunne la seg gjøre, synes jeg.

Formannen: Finanskomiteen får da mindre tid til å sette seg inn i spørsmålene.

Utenriksminister Lange: Kunne det ikke tenkes at man tok møtet i finanskomiteen fredag morgen – vi har ikke statsråd før kl. 12, og at man så tok fellesmøtet lørdag eller eventuelt fredag etter kl. halv tre? Vi blir opptatt i forbindelse med statsrådet fra kl. 12 til kl. 14.30.

Formannen: Hvis ingen har noe imot det, vil jeg gjøre det på den måte. – Er det ellers noen som vil ha ordet?

Støstad: Da må det vel være bedre å vente med debatten til fellesmøtet, hvis det da overhodet blir noen debatt.

Konrad Knudsen: Kunne vi i mellomtiden få avtrykk av det stenografiske referat, ville det være en nokså stor hjelp for oss.

Utenriksminister Lange: Jeg går ut fra at man kan det på vanlig måte. Jeg kan for øvrig ikke skjønne det kan være noe i veien for at komiteens medlemmer får den rapport som foreligger fra minister Skaug, og som er stensilert, den som jeg i

stor utstrekning har bygget min redegjørelse på. Den måtte kunne tilstilles komiteens samtlige medlemmer.

Formannen: Kan vi få den og det stenografiske referat fra i dag, er det bra. Jeg vil da takke statsråd Brofoss for at han har vært til stede her i dag.

Statsråd Brofoss forlot deretter møtet.

Utenriksminister Lange: Jeg skal prøve å være så kort som mulig hvor det gjelder de andre ting. Det må jo der også bli lagt frem mere utførlige meldinger i skriftlig form siden, men når komiteen allikevel er sammen, vil jeg gjerne si noen ganske få ting om *møtet i Europarådet*; ikke minst siden jeg drøftet det preliminare standpunkt som vi hadde tatt fra norsk side med komiteen her før vi dro avgårde, kan det vel interessere komiteen å vite hva som ble det endelige resultat.

Som jeg nevnte sist, hadde vi et rådslagningsmøte med de danske og svenske delegasjoner til Ministerkomiteens møte i Paris umiddelbart foran åpningen av møtene, og konstaterte da at vi så stort sett ens på tingene – kanskje med en viss nyanseforskjell, for såvidt som man særlig fra svensk side vel var innstillet på ikke å være fullt så stram i sin holdning overfor Forsamlingens krav om å få adgang til å arbeide med komiteer mellom sesjonene, som vi hadde tenkt å være fra norsk side. Vi hadde innen den tid også fått meddelelse om at man på britisk hold, i den britiske regjering, var villig til å gi visse innrømmelser hvor det gjaldt permanent arbeidende komiteer for Forsamlingen, og så å si ta midt på treet for å prøve å unngå å provosere en alt for sterk konflikt. Men som jeg skal komme tilbake til, ser det ikke ut til å ha lyktes.

Ellers var vi på forhånd enige om at vi syntes ikke tiden var inne til å begynne å revidere vedtekter som ennå ikke hadde vært i kraft mere enn et snautt halvår, men at man måtte prøve å løse motsetningsforholdet til Forsamlingen på den måte at man forpliktet seg til i *praksis* å imøtekomme mest mulig av det som var Forsamlingens ønskemål, hvor det gjaldt dels Forsamlingens innflytelse på opptaking av nye medlemmer, dels Forsamlingens råderett over sin egen dagsorden, og endelig Forsamlingens ønske om å få en egen funksjonær i Sekretariatet, en høytrangerende funksjonær i dette, som spesielt skulle være ansvarlig for Forsamlingens Sekretariat.

Disse standpunktene som vi tok fra nordisk side, ble også stort sett Ministerkomiteens holdning, da det kom til stykket. Det viste seg at vårt syn falt i høy grad sammen med britenes, og vi fikk på en rekke vesentlige punkter også støtte fra den franske utenriksminister Schuman for disse synsmåtene, og likeledes fra den hollandske utenriksminister Stikker, mens de som var tilbøyelige til å ville gå lenger og nærmest aksepterte alt det Forsamlingen hadde stilt i forslag, var dels den belgiske utenriksminister, dels den irske og den italienske – det var vel de tre som var villige til å gå lengst for å unngå konflikt med Forsamlingen. Den tyrkiske og den greske utenriksminister forholdt seg meget passive under hele diskusjonen.

Nå, resultatet ble altså hvor det gjaldt statuttendringene, at man sendte et brev til Forsamlingens president, som samtidig er formann i Forsamlingens faste komite, som på forhånd, antesiperende Ministerkomiteens tilslutning, var sammenkalt til møte den 7de, altså 2 dager etterat vi hadde våre møter – at man sendte et brev til Spaak, hvor man meddelte ham at man av rent praktiske grunner ikke syntes tiden var inne til å forandre vedtektene, men at man gjerne ville komme Forsamlingen i møte ved å si at hvor det gjaldt opptaking av nye medlemmer, ville man i denne omgang rådspørre Forsamlingens faste komite, og ved senere anledninger se å innrette seg slik at man kunne få rådspurt Forsamlingen før man tok det endelige vedtak, - at man når det gjaldt Forsamlingens rådighet over sin saksliste, ville følge den praksis ikke å nedlegge veto mot noe forhandlingstema, så sant det lå innenfor rammen av det vedtektene trekker opp for Forsamlingens debatter. – Og når det gjaldt en egen visegeneralsekretær for Forsamlingens saker, vedtok man den kompromissløsning etter forslag fra den franske utenriksminister, at generalsekretæren skulle utnevne en spesiell medhjelper som skulle ha status som visegeneralsekretær uten å være det, og ha spesielt ansvar for Forsamlingens sekretariat.

Det annet sett av spørsmål vi skulle ta standpunkt til, var *opptagelse av nye medlemmer*. Der hadde Forsamlingen antydnet at man burde se så fort som mulig å få opptatt Østerrike som fullt medlem, og den Vest-tyske Forbundsrepublikk, og etter initiativ fra fransk side, Saarområdet som tilsluttede medlemmer – d.v.s. med representanter i forsamlingen, men ikke i Ministerkomiteen.

Hvor det gjaldt *Østerrike*, ble det konstatert at det fra alle hold var stor stemning for å få Østerrike med så snart som mulig, men det var like stor samstemmighet om at det ikke ville være klokt og heller ikke ønsket fra østerriksk side at spørsmålet ble reist nu, fordi forhandlingene om en østerriksk fredstraktat som åpnet mulighet for en rømning av landet, var på et slikt stadium at et vedtak om opptagelse i Europarådet kunne virke forstyrrende og hindre at man kom frem til det resultat som nå fortonte seg som mulig.

Når det gjaldt *Vest-Tyskland*, ble det konstatert at det var stemning for at det skulle bli opptatt som tilsluttet medlem, men man ville gjerne høre reaksjonen i Forsamlingens faste komite, før man tok endelig standpunkt. Det ble dessuten fremhevet at før man tok endelig standpunkt, burde den tredje okkupasjonsmakt, Amerikas Forente Stater, ha anledning til å si sin mening. Det skjer nu på møtet mellom Acheson, Bevin og Schuman, og man var da innstilt på neste gang komiteen kommer sammen, å gjøre vedtak om å ta opp Vest-Tyskland som tilsluttet medlem.

Så forelå det til dette møte en søknad fra *Saar-distriktets* regjering om å bli opptatt som tilslutte medlem av Rådet, og den franske utenriksminister Schuman førte et meget habilt advokatur for Saar's berettigelse til å bli opptatt. Det ble fra en rekke hold, bl.a. av undertegnede, reist sterke tvil om hensiktsmessigheten av å oppta et område hvis folkerettslige status er såpass usikker som den er det for Saarområdet. Og det vi spesielt var opptatt av både fra norsk, svensk og dansk side, og også fra britisk, var hvilken reaksjon dette ville vekke i Vest-Tyskland – om man

ikke kunne risikere ved å beslutte å ta opp Saar, at Vest-Tyskland sa: Nei takk, da vil ikke vi være med.

I den sammenheng siterte den franske utenriksminister et intervju som den vesttyske kansler Adenauer dagen iforveien hadde gitt til «Die Zeit», en tysk avis, hvor han direkte sa om dette spørsmålet om Saars opptagelse, at det ville ikke være klokt om man fra vesttysk side motsatte seg at Saar-befolkningen fikk anledning til å være representert i Forsamlingen. – Og på grunnlag av denne antydning, ble det så til slutt vedtatt et forslag som Bevin utformet, hvor man sa at fordi utviklingen siden våpenstillstanden har ført til at Saar-befolkningen ikke kan bli representert gjennom den Vesttyske Forbundsrepublikk som den ikke hører til, fordi Saar-befolkningen heller ikke kan bli representert gjennom Frankrike som den heller ikke hører til, må det i påvente av at Saarområdet endelige status blir fastsatt ved fredstraktat, være rimelig å åpne en adgang for det til å være representert i Europarådets Forsamling, og det kan bare skje ved at det blir midlertidig opptatt som tilsluttet medlem.

Det var altså et meget fiffig formet kompromiss som forbeholdt alle parters prinsipielle standpunkter til senere avgjørelse.

Men der igjen ble det tatt det forbehold av Stor-Britannia i Ministerkomiteen, at før man kunne ta endelig standpunkt, ville man vite hvordan den tredje okkupasjonsmakt så på dette. Det ble det reagert temmelig surt på fra fransk side: Den tredje okkupasjonsmakt har ikke noe den skal ha sagt om Saar. – Og det var helt tydelig at det bak dette lå et forsøk fra den franske utenriksministers side på å få prejudisert Saars fremtidige status som et slags selvstendig område, med egen statsrettslig status, i nær forbindelse med Frankrike. Det ble altså forsåvidt avvist ved at man i den resolusjon som ble meddelt den faste komite, tok alle mulige forbehold om Saars fremtidige statsrettslige stilling.

Som jeg skal komme tilbake til, er det ikke så sikkert at der står en samlet fransk regjering bak det franske standpunkt.

Ellers var de spørsmål som forelå, en rekke meget vidtgående *anbefalinger fra Forsamlingen* om tiltak i retning av *økonomisk integrering av Europa*. Når der er skapt såpass store illusjoner i den amerikanske kongress om hva som kan være mulig i så måte i Europa at Hoffman følte seg nødt til å holde en slik tale som han holdt i rådsmøtet for OEEC, ligger ansvaret der for en vesentlig del hos Strassbourgforsamlingen, som gjennom sine økonomiske resolusjoner har skapt forestillinger om at nu står man overfor meget vidtgående skritt både på det pengepolitiske, det tollpolitiske og det finanspolitiske område i Europa.

I denne saken var det hovedsynspunkt som vi var enige om på forhånd de nordiske land imellom og som vi også hadde drøftet med engelskmennene, at en måtte for enhver pris unngå at det ble stablet på benene en ny administrasjon til teknisk bearbeiding av europeiske økonomiske samarbeidsproblemer *ved siden av* Parisorganisasjonen. Alt under møtene i Samarbeidsorganisasjonen i Paris ble dette problem uformelt tatt opp i det Rådgivende Ministerutvalg, og en var der enige om at OEEC burde stille seg velvillig og påta seg utredningen av alle de spørsmål som Europarådets ministerkomite anmodet den om å utrede. På grunnlag av denne forhåndsdrøfting i den Økonomiske Samarbeidsorganisasjon, kunne så

Ministerkomiteen vedta å oversende til OEEC til nærmere utredning samtlige de økonomiske anbefalinger fra Strassbourgforsamlingen.

Som ledd i vedtakene fra den Økonomiske Kommissjon i Strassbourgforsamlingen forelå det dessuten forslag om å gå i gang med opprettelse av et *felles europeisk patentkontor*. Løsningen der ble i første omgang at man anmodet generalsekretæren om med støtte av de eksperter han måtte finne det nødvendig å tilkalle, å undersøke denne saken nærmere. Og det ble spesielt fra vår side pekt på at en forutsetning vel måtte være størst mulig ensartethet i patentlovgivningen i de enkelte land, før man kunne gå over til å opprette den fellesinstitusjon som et patentkontor ville være.

Hvor det gjaldt *det kulturelle samarbeide*, hvor det også forelå en rekke anbefalinger, vedtok man en tilråding om å henstille til alle medlemsstater å opprette kulturavtaler seg imellom. De andre vedtak, om fri forsendelse av bøker, tidsskrifter, åndsverker m.m., om tiltak for å fremme samarbeidet i vitenskapelig forskning og sammenslåing av resurser, og endelig, om oppmuntring av private foreninger som arbeider for å fremme europeisk kultur, ble alle sammen oversendt generalsekretæren med pålegg om å ta kontakt med Unesco og undersøke om det fantes mulighet for å løse disse oppgaver innen rammen av det som allerede er i gang der.

De videre anbefalinger, om opprettelse av et europeisk kultursentrum, om et møte av de europeiske undervisningsministre, og et tredje som jeg ikke husker i farten, ble utsatt til senere behandling.

Hvor det gjaldt *de sosialpolitiske anbefalinger*, ga man sin tilslutning til en tilråding om at medlemsstatene skulle bestrebe seg på å nå et så høyt nivå i sin sosiallovgivning som mulig.

Ellers ble generalsekretæren pålagt i samarbeide med den Internasjonale Arbeidsorganisasjon å utrede spørsmålet om en flersidig konvensjon om at borgere i alle medlemsland skulle ha rett til å nyte godt av samtlige trygder og andre sosiale innretninger, hvis de oppholdt seg i et annet av medlemslandene. Samtidig ble han pålagt å undersøke, hvor det gjaldt utformingen av felleskonvensjoner av denne art, hva som allerede var gjort på dette område, dels mellom de nordiske land, og dels mellom Bruxelles-paktens medlemsland.

Hvor det gjaldt anbefalinger om menneskerettighetene, var jo Forsamlingens standpunkt at man skulle utarbeide en europeisk menneskerettighetskonvensjon og at man skulle opprette en europeisk *kommisjon for menneskerettighetene* som skulle høre på klager både fra stater, organisasjoner og enkeltindivider og som skulle sile av de klager som skulle gå videre til pådømmelse i en *menneskerettighetsdomstol*. Hele dette problemkomplekset ble henvist til drøfting av et utvalg som skulle bestå av regjeringsoppnevnte folkerettslærde fra samtlige medlemsland, med fritt mandat til å drøfte om det overhodet var hensiktsmessig å gå til å lage en slik konvensjon, og i tilfelle komme med utkast til en sådan.

Det siste punkt av betydning som ble drøftet, var hvilken holdning man skulle ta til Forsamlingens ønske om å ha en rekke komiteer sittende mere eller mindre permanent. Der tok man det standpunkt at man ikke hadde noen innvending mot at

Forsamlingens faste komite, som består av presidiet – presidenten og de 4 visepresidenter – plus 18 medlemmer, 2 fra de større og 1 fra de mindre land, skulle kunne møtes så ofte den ville, forutsatt at den møtte der hvor Sekretariatet befinner seg. Altså, når Sekretariatet er i Paris allikevel, skal de møtes der, og ellers i Strassbourg.

Ellers hadde man ikke noe imot og var villig til å betale utgiftene med at forsamlingens politiske komite kunne møtes så ofte den ønsket det. Den har på sitt program generelt å diskutere hvilke politiske strukturendringer er ønskelige i Europa, altså hele spørsmålet om en europeisk føderasjon eller union. Og endelig var man villig til å betale alle utgifter for forsamlingens reglementskomite som ikke var blitt ferdig med sitt arbeid, under forutsetning av at den møttes der hvor sekretariatet holdt til. Hvor det gjaldt de andre komiteer, ble det etter tiltak fra britisk og norsk side, med tilslutning av Schuman og etterhvert også fra de andre, tatt det standpunkt at en måtte fastholde det prinsipielle syn at det måtte være en rimelig funksjonsfordeling mellom ministerkomiteen og forsamlingen, og at utredningsarbeidet og organiseringen av tekniske studier av problemene måtte være ministerkomiteens sak, og ministerkomiteen måtte la slike tekniske studier og undersøkelser utføre gjennom de bestående kanaler så langt det lot seg gjøre.

Forsamlingens komiteer, utover de tre som var satt i en særstilling, måtte ha til oppgave, på grunnlag av materiale tilrettelagt gjennom ministerkomiteen, å formulere politiske innstillinger, altså legge til rette debattgrunnlag og voteringstemaer for forhandlingene i forsamlingen og det måtte kunne skje ved at de forskjellige komiteer møttes noen tid før forsamlingen i Strassbourg for dette begrensede formål.

Dette ble da innarbeidet som ministerkomiteens standpunkt i det brev som ble sendt fra ministerkomiteens formann til Spaak som formann i den faste komite og i hovedforsamlingen. Nå har reaksjonen vært meget voldsom i denne standing committee. Opprøret har vært ført av den konservative franske politiker Paul Reynand som på forsamlingen i Strassbourg ble formann i den økonomiske komite, og som hadde tenkt seg at den skulle arbeide med 6 underkomiteer og at den skulle ha møter dels i Paris og dels i Rom og ellers Gud vet hvor på Europakartet – alt etter som hvor vedkommende underkomites formann hørte hjemme. Og den faste komite har besluttet uten videre at de ikke vil finne seg i noe inngrep fra Ministerkomiteen. Forsamlingens komiteer skal holde sine møter som bestemt, om de så skulle betale sine omkostninger selv. Dertil tenker vi ikke på å si annet enn: vel, vi får ta dem på ordet, de får ta konsekvensene selv, vi kan ikke la det gli ut på denne måte.

Ellers viste det seg, så vidt jeg kan skjønne, i diskusjonen i den permanente komite at det franske standpunkt i Saarspørsmålet er mere et spesielt MRP-standpunkt, altså Schumans partis standpunkt, enn det er den franske regjerings standpunkt, idet det franske sosialistpartis generalsekretær avholdt seg fra å stemme ved voteringen om dette i komiteen – han ville ikke stemme for Saar's opptagelse som tilsluttet medlem av Europarådet. Det kan vel henge sammen med at MRP har en meget sterk posisjon i Saar. Det er et utpreget katolsk land.

Det ble drøftet en del andre ting, som jeg tror det vil ta for lang tid å komme inn på, for jeg vil gjerne si et par ord om andre ting også.

Jeg vil gjerne gi en kort orientering om hvordan

fiskerigrensesaken

står. Der er jo, som det vil være kjent, den tidligere nedsatte komite blitt utvidet med odelstingspresident Hambro som nestformann og med direktør Rollefson som fiskerikyndig medlem. Komiteen har også fått sitt mandat utvidet og omlagt til å være rådgivende organ for Regjeringen under fiskerigrensetvistens behandling og å bistå den norske regjerings agent og advokat etter nærmere instruks fra Utenriksdepartementet. Som Regjeringens agent og som hovedadvokat er så oppnevnt komiteens medlem, høyesterettsadvokat Sven Arntzen, og professor Maurice Bourquin som den ene av hans medadvokater, eller man må vel nærmest si forsvarer, for den engelske påstand er jo formet som en klage eller som en påstand om at vi under opptrekningen av våre grunnlinjer har handlet i strid med anerkjente prinsipper i folkeretten. Det må jo da påligge britene å føre bevis for at det finnes anerkjente prinsipper i folkeretten på dette område, mens vårt prosessgrunnlag må bli at det foreligger spesielle omstendigheter av geografisk, historisk og næringspolitisk art som rettferdiggjør at vi må trekke grunnlinjene etter de prinsipper som vi har lagt til grunn.

Nå har det vært ført forhandlinger av rent innledende og forberedende art i Haag i de siste dager, og der er det blitt fastsatt formelt av domstolens president følgende frister for partenes innlegg: Englands første innlegg 31. januar 1950 – det var tidligere stillet i utsikt at vi skulle få det i midten av denne måned, Norges første innlegg 31. mai 1950, Englands replikk 31. august 1950 og Norges duplikk 31. oktober 1950. Det vil da i praksis si at de egentlige muntlige rettsforhandlinger først kan ventes i begynnelsen av 1951, så det blir en lang sak, og det blir sikkert ingen billig sak.

Så vil jeg bare gjerne nevne at vi står overfor spørsmålet om

anerkjennelse av den kinesiske regjering i Peking,

altså kommunistregjeringen. Det foreligger nå meddelelse fra engelsk side om at de har til hensikt å gå til de jure anerkjennelse i nær fremtid. Men før de tar noen endelig avgjørelse vil de gjerne høre hvordan man stiller seg i de andre medlemsland innenfor Atlanterhavs-pakten. Derfor har Danmark og Norge fått sådan meddelelse, men Sverige ikke. Og dette spørsmål er et av forhandlingstemaene mellom Bevin, Schuman og Acheson i Paris. Der er det Regjeringens standpunkt at vi bør ta sikte på å følge så nær etter England som mulig. Det er også danskenes – i all fall det danske utenriksdepartements standpunkt uten at det enda har vært regjeringsbehandlet. Det er også utenriksminister Undéns standpunkt, uten at det enda har vært regjeringsbehandlet i Stockholm. Britene har bedt om å få høre vår mening, og vi hadde tenkt å meddele

dem at vi var innstillet på å anerkjenne samtidig med dem, og samtidig henstille til Danmark og Sverige at anerkjennelsen kom noenlunde samtidig fra de tre nordiske land.

Så er det enda en siste sak som jeg gjerne vil nevne. Som det fremgår av avisene, foreligger det nå et forslag fra amerikansk side til

bilateral avtale om våpenhjelpen

på samme måte som vi også i sin tid fikk tilstillet amerikanske forslag til bilateral avtale om Marshall-hjelpen. Det foreligger for samtlige land det gjelder – i dette tilfelle 8 av medlemsstatene i Atlanterhavs-pakten – likelydende utkast. Det er bygget over selve den amerikanske lovgivning, og man har tatt inn de bestemmelser som den amerikanske lov gjør det nødvendig å ta inn. Det er blitt sagt fra amerikansk side ved overleveringen at man av hensyn til kongressen helst ville ha så få endringer som mulig, ha avtalene så likeartet som mulig for alle medlemsland, men det utelukker ikke at hvis der er spesielle forhold som tilsier det, kan det foretas modifikasjoner i forhold til det enkelte land. Vi har preliminært gått igjennom avtalen dels i Forsvarsdepartementet og dels i Utenriksdepartementet, den er dessuten nå til drøfting i Handelsdepartementet og i Finansdepartementet uten at det foreligger noen endelig reaksjon fra deres side.

Jeg kan bare si at utkastet til avtale er formet som en rammeavtale, og at det er meningen at en så for hver enkelt overføring av materiell skal forhandle konkret om art og kvalitet o.s.v. Det er i rammeavtalen fastsatt generelle vilkår, men ikke noe om mengder, idet det jo er avhengig av hvilke midler det til enhver tid stilles til rådighet av den amerikanske kongress naturligvis. På mange måter er dette parallelt med de bestemmelser man har dels i Marshall-loven og dels i de bilaterale avtaler for Marshall-hjelpen; men det er en del bestemmelser som en fra norsk synspunkt uvilkårlig stusset ved, og som vi også stusset ved da vi fikk den bilaterale avtale for Marshall-hjelpen, bl.a. en klausul som sier at hjelpen gis på de betingelser som står i loven om militær hjelp «og de lover som heretter måtte tre i kraft.» Det samme står i avtalen om Marshall-hjelpen, og det er en fast formel, viser det seg, fra amerikansk side. – Den betyr altså ikke annet enn at hvis det blir gitt nye bestemmelser, så står vi fritt til å si: nei, på de vilkår kan vi ikke motta fortsatt hjelp – da har vi vår frihet til å si opp avtalen. Det er neppe noe hensiktsmessig å forsøke å få forandret det, for det er simpelthen en fast klisjé i amerikansk traktatrett dette. –

Et annet punkt som er helt parallelt med det i Marshallavtalen, er at det er bygget på gjensidige ytelser, så det er tatt inn de samme bestemmelser her som i den bilaterale Marshall-avtale, at Norge skal forplikte seg til, hvor det er ønskelig å levere strategisk viktige råstoffer. Men der kan vi altså falle tilbake på den forklaring som ble avgitt i forbindelse med Marshall-hjelpen, at det bare er spørsmål om produksjon som ellers ikke ville være lønnsom, og om produksjon som ikke griper inn i våre egne hjemlige behov og i våre behov for vanlig kommersiell eksport. -

Så er det en bestemmelse om at vi ikke kan gi eller selge våpen videre til land utenfor Atlanterhavs-pakten uten amerikansk samtykke. Det spørsmål som det der er grunn til å ta opp fra norsk side, er å sikre oss allerede på forhånd at vi under bestemte omstendigheter må ha en viss adgang til å la noe materiell gå videre til Sverige, hvor det opplagt er i den vestlige gruppes felles interesse at Sveriges utstyr bedres.

Endelig er det et punkt hvor vi holder på å undersøke hvordan reaksjonen er i England og Danmark, og det er artikkel 7 i utkastet, som går ut på at de to regjeringer skal samrå seg også hvor det gjelder handelspolitikken overfor de østeuropeiske land. De søker å få inn i den bilaterale avtale noe som ikke står i loven, men som amerikanerne har arbeidet med lenge, å få etablert en slags boikott av de østeuropeiske land hvor det gjelder strategiske råvarer og andre varer som kan være et bidrag til å styrke deres krigspotential. Der er vår primære reaksjon den at det bør vi ikke blande inn i denne avtalen her, det hører ikke hjemme her. Men vi vil gjerne vite hvordan man ser på det i England og i Danmark, før vi fører det frem som et norsk synspunkt. For hvis vi står helt alene med det, er det tvilsomt om det vil være hensiktsmessig. –

Det er de ting jeg tror har politisk betydning i forbindelse med avtalen. Det skal nå forhandles videre om dette i Washington, og så snart vi har uttalelser fra alle de interesserte departementer, skal vi sende instruks til våre forhandlere i Washington, og avtalen skal avsluttes der.

Samtidig er det i dag kommet til byen en rent militær delegasjon som skal forhandle om arten og omfanget av leveransene nå i første omgang under de foreliggende bevilgninger.

Torp: Et spørsmål til dette siste, om råstoffene. Er det råstoffer som vi selv eier, eller er det råstoffer som vi tar inn?

Utenriksminister Lange: Nei, det er råstoffer som kan produseres i landet eller i områder som er under landets administrasjon. Det er i høy grad en fellesbestemmelse. Det de tenker spesielt på, er Belgia med Kongos resurser og England med det engelske kolonirikes resurser.

Torp: Jeg antar det ikke er riktig å reise dette spørsmål i denne forbindelse – det er min reaksjon. Jeg mener vi bør få den klausul ut.

Utenriksminister Lange: Det mener jeg også: vi bør nettopp reise dette spørsmål for å få den ut. Men hvis vi blir stående mo alene med det, tror jeg ikke det er så særlig hensiktsmessig å gjøre det. Det får vi overveie nærmere, og jeg er takknemlig for denne reaksjon.

Torp: Jeg vil gjerne legge til: selv om vi blir stående alene.

Utenrikskomiteen

møte fredag den 11. november 1949 kl. 11.

Formannen: Komiteen takker utenriksministeren for den overordentlig interessante redegjørelse vi har fått, og vi takker Utenriksdepartementets embetsmenn for at de er kommet her.

Møtet hevet kl. 15.05.